

2022 – 47 Referatsaker

---

a) Protokoll 22-41 – styremøte 28.10.2022

Vedlegg:

Protokoll 22-41

b) Rammer og opplegg for statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2023

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for å melde inn behov for midler til tiltak i verneområder og naturrestaurering, finansiert over ny kap./post 1420.31. Frist for innmelding er 10. januar 2023. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom forvaltningsmyndighet for verneområdene og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene.

Vedlegg:

- Miljødirektoratet sitt brev om rammer og opplegg for innmelding av behov for midler, datert 02.11.2022
- Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

c) Skjøtselsplan for Herfølsåta

Vedlegg:

Skjøtselsplan for Herfølsåta, Viken Fylkeskommune, datert 08.11.2022

d) Innvilgelse av søknad fra Hvaler kommune om status som nasjonalparkkommune

Vedlegg:

Miljødirektoratet sitt brev om innvilgelse, datert 22.09.2022

e) Rapport fra Oslo Sportsdykkeklubb (OSDK) sommerleir på Akerøya 2022

Vedlegg:

Rapport, datert 07.11.2022

f) Kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet til planlegging av pilotprosjekt for naturmangfold og økt biologisk produksjon i Skagerrak-Oslofjorden jf. Meld. St. 29 (2020–2021)

Vedlegg:

Rapport - Kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet til planlegging av pilotprosjekt for naturmangfold og økt biologisk produksjon i Skagerrak-Oslofjorden. Havforskningsinstituttet 2022

Sekretariatets forslag til vedtak:

Tatt til orientering

Nasjonalparkstyrets vedtak

Settes inn

Ytre Hvaler nasjonalpark

Protokoll 2022-41

STYREMØTE 6 - 2022. YTRE HVALER NASJONALPARKSTYRE

Til stede

Nasjonalparkstyret: Mona Vauger, Siri Martinsen, Bjørnar Laabak, Petter N. Borge, Benedicte Lund

Fra sekretariatet: Monika Olsen

Tid: 28. oktober 0900-0930

Sted: Teams-møte

Saksframlegg ligger på nasjonalparkstyret sin side: [Nasjonalparkstyre | 22-6 Møtedokument](#)

SAKSLISTE

Protokollen underskrives av styreleder og ett medlem som velges ved møtets begynnelse.
Eventuelle protokolltilførsler må fremsettes i møtet.

Innkommne saker til behandling

Styresaksnr.

Saksnr. arkiv

2022-39 Godkjenning av innkalling. Valg av ett medlem til underskrift av protokoll.

Innkalling ble godkjent.

Benedicte Lund velges til å underskrive protokoll 22-41.

2022-36 Uttalelse til søknad om rammetillatelse for etablering av sjøbunnsdeponi – Møkkalasset og Svaleskjær - sak utsatt fra 14.10.22

2022/128742

Forvalters forslag til innstilling

Ytre Hvaler nasjonalparkstyre mener at ny kunnskap om årsakene til den dårlige tilstanden i fjorden tilsier at det ikke bør gis rammetillatelse til å iverksette deponering av masser i sjø i henhold til tillatelsen og reguleringsplaner som ble vedtatt i 2014. Vi mener at man med hjemmel i naturmangfoldlovens §§ 9 (føre-var-prinsippet) og 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning) kan stille krav om at overskuddsmasser fra prosjektet må deponeres på land, og ikke i sjøen.

Det er opp til kommunen å vurdere om ny kunnskap tilsier at området må undergis ny planlegging.

Forslag til innstilling fremmet på vegne av Fredrikstad kommune sine representanter Siri Martinsen og Bjørnar Laabak.

Viser til brev fra Hvaler kommune hvor det bes om at Ytre Hvaler nasjonalpark uttaler seg i saken der Kystverket søker om rammetillatelse for igangsetting av prøvemudringsprosjektet av innseilingen til Borg havn IKS.

Forutsatt at søknaden er i samsvar med gjeldende reguleringsplan, samt tillatelse fra Miljødirektoratet, har Ytre Hvaler nasjonalpark ingen innvendinger til at det innvilges tillatelse. Dette er i samsvar med innspillene fra Statsforvalter, fiskeridepartementet, samt vedtak i Fredrikstad kommune.

Prosjektet har vært nøye vurdert over flere år, vi har tillit til Miljødirektoratets fagkompetanse og vurderinger i denne saken. Ytre Hvaler nasjonalpark har vært delaktig i den omfattende planprosessen forut for den gjeldende reguleringsplan.

Det er viktig at Hvaler kommune opptrer seriøst og forutsigbart ovenfor alle aktører og i dette tilfelle forholder seg til vedtatte planer.

Votering: Forslag til sak 2022/36 fremmet på vegne av Fredrikstad kommune sine representanter Siri Martinsen og Bjørnar Laabak.

3 stemmer for: Siri Martinsen, Bjørnar Laabak, Petter N. Borge.

2 stemmer mot: Mona Vauger, Benedicte Lund.

Vedtatt innstilling:

Viser til brev fra Hvaler kommune hvor det bes om at Ytre Hvaler nasjonalpark uttaler seg i saken der Kystverket søker om rammetillatelse for igangsetting av prøvemudringsprosjektet av innseilingen til Borg havn IKS.

Forutsatt at søknaden er i samsvar med gjeldende reguleringsplan, samt tillatelse fra Miljødirektoratet, har Ytre Hvaler nasjonalpark ingen innvendinger til at det innvilges tillatelse. Dette er i samsvar med innspillene fra Statsforvalter, fiskeridepartementet, samt vedtak i Fredrikstad kommune.

Prosjektet har vært nøye vurdert over flere år, vi har tillit til Miljødirektoratets fagkompetanse og vurderinger i denne saken. Ytre Hvaler nasjonalpark har vært delaktig i den omfattende planprosessen forut for den gjeldende reguleringsplan.

Det er viktig at Hvaler kommune opptrer seriøst og forutsigbart ovenfor alle aktører og i dette tilfelle forholder seg til vedtatte planer.

2022-40 Eventuelt

Færder nasjonalpark er vertskap for neste styresamling for våre tre nasjonalparker Færder, Kosterhavet og Ytre Hvaler i 2023. Færder er også 10 år i 2023, og de har glede av å invitere våre styrer velkommen i uke 19 til en to-dagers samling. Forslag til datoer for samling er 10.5, 11.5 og 12.5.

Vedtak: Det er formannskapsmøte i Fredrikstad kommune 11.05.23.

Vårt styre foreslår samling 25. - 26. mai (uke 21)

2022 - 41

Protokoll fra styremøtet er elektronisk godkjent.

Mona Vauger

Benedicte Lund

Adresseliste

Trondheim, 02.11.2022

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2022/11767

Saksbehandler:
Vibeke Husby

Rammer og opplegg for statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2023

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for å melde inn behov for midler til tiltak i verneområder og naturrestaurering, finansiert over ny kap./post 1420.31. Frist for innmelding er 10. januar 2023. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom forvaltningsmyndighet for verneområdene og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene. Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet skal inviteres til planleggingsmøtene hos Statsforvalteren.

1. Post 1420.31 – Tiltak i verneområder og naturrestaurering

Ny kap./post 1420.31

Kap./post 1420.38 (restaurering av myr og annen våtmark) er i forslag til statsbudsjett for 2023 slått sammen med den gamle kap./post 1420.31 - *Tiltak i verneområder*. Ny 31-post heter *Tiltak i verneområder, og annen natur, inkludert restaureringstiltak*.

For 2023 vil vi opprettholde to skjemaer i ESS for innmelding av behov for tiltak finansiert over den nye 31-posten. Ett skjema heter *Midler til tiltak i verneområder* og det andre heter *Midler til naturrestaurering*, altså tilsvarende ordning for innmelding som før.

Naturrestaurering

Posten kan benyttes til å restaurere forringet natur i terrestriske økosystemer som våtmark, skog, fjell, kulturlandskap og åpent lavland. Vi er inne i FNs tiår for naturrestaurering (2021-2030). Restaurering er nødvendig for å stoppe tapet av naturmangfold og under dette virkninger av klimaendringene. Midlene skal benyttes til å gjennomføre restaureringstiltak, blant annet med grunnlag i *Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025)*. Statsforvalteren i Oslo og Viken og

Statsforvalteren i Innlandet kan bistå med faglige råd knyttet til restaurering av myr. Det kan meldes inn behov for midler til styrket kapasitet på naturrestaurering hos Statsforvalterne fra kap. 1420.21.

Restaurering i de trua naturtypene sanddynemark, sørlig etablert sanddynemark og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone prioriteres høyt, men det kan også meldes inn behov for midler til restaurering i andre terrestriske naturtyper, såfremt det legges ved en prosjektbeskrivelse av tiltakene. Behov for midler til hogst av fremmede treslag i verneområder meldes også inn i skjemaet for *Naturrestaurering* i ESS. Statsforvalteren i Vestland kan bistå med faglige råd knyttet til slike hogster.

Midlene kan benyttes til naturrestaurering både innenfor og utenfor verneområder. Kap. post 1420.31 er ikke en tilskuddspost og kan ikke benyttes til tilskudd. Det er kun Statsforvalteren og verneområdestyrene som har adgang til å melde inn behov for midler i ESS. Eventuelle initiativ fra annet hold, med plan om restaurering utenfor vernegrensene, må gå via Statsforvalteren. Det er Statsforvalteren og verneområdestyrene som har det økonomiske ansvaret for tiltakene, inklusive ansvar for rapportering.

Tiltak i verneområder

Målet for bruken av midler til tiltak i verneområder er at naturtilstanden opprettholdes og bedres. Miljødirektoratet legger *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder* til grunn for tildeling av midler, se vedlegg 1. Prioriteringene i strategien skal også følges ved innmelding av tiltak. Det kan meldes inn behov for tiltak i alle typer av verneområder, inkl. marine verneområder og andre verneområder i sjø.

Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering. Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter. Tiltaksplaner i FPNV (forvaltningsplan på nett) er koblet til søknadskjema i ESS. Disse tiltaksplanene åpnes i ESS, og FPNV-tiltak velges direkte inn i søknadsskjemaet.

Det kan tildeles midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er direkte knyttet til tiltak.

Statsforvalteren har ansvar for å kontakte kommuner med forvaltningsmyndighet for mindre verneområder for å registrere behov for tiltaksmidler. Innmeldte behov skal samordnes og prioriteres av Statsforvalteren i dialog med kommunene og inngå i den samlede prioriterte innmeldingen.

Pågående skjøtselstiltak

Statsforvalteren kan for 2023 søke om en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke for pågående skjøtselstiltak (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom behovet skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Tiltak der SNO er økonomisk ansvarlig, meldes inn som enkelttiltak i ESS, og ikke som del av en ramme.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavsøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Ved minkbekjempelse kan fellingsinstruksen kun tas i bruk av tjenesteytere som er kontraktert av SNO.

Informasjonstiltak

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til [merkevaren Norges nasjonalparker](#) og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Alle henvendelser knyttet til informasjonstiltak rettes til merkevare@miljodir.no.

Områder som har eller tåler mye besøk, områder som har særlig sårbare naturverdier (med behov for kanalisering av ferdsel), samt bynære områder skal prioriteres ved utarbeidelse av besøksstrategier.

Behov for midler til informasjonstiltak i prioriterte områder meldes inn via ESS. Statsforvalteren må samordne og gjøre en prioritering av forslag om informasjonstiltak fra kommuner med delegert forvaltningsmyndighet.

Statsforvalteren kan for 2023 melde inn behov for en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke til informasjonstiltak m.m. (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom Statsforvalterens behov skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Informasjonstiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes inn som enkelttiltak i ESS.

Verneskilt og skiltstenger

Totalt behov for antall verneskilt, underskilt og skiltstenger meldes inn sammen med de andre tiltakene i ESS. Det skal benyttes en egen linje for skilt og en annen for stenger, og respektive antall og type skilt/stenger oppgis i merknadsfeltet.

Retningslinjene for bruk av verneskilt er justert, og det er utviklet et opplegg for å ta i bruk underskilt med spesiell lokal tilpasning. Retningslinjene og mer informasjon om verneskilt finner du her:

https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/alle-tema/verneomrader/retningslinjer-for-bruk-av-verneskilt_mdir_mai_2021.pdf

Verneskilt, underskilt og skiltstenger til verneskiltene kan nå bestilles via en felles bestillingsløsning fra vår leverandør Reklameservice AS: <https://miljodir.reklameservice.no/>. Bestillingsløsningen krever innlogging, og passordet er *miljodirektoratet*.

2. Innmeldinger av diverse andre behov

Driftsmidler til verneområdestyrene

Verneområdestyrene skal melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS. Nærmere informasjon om hva det kan søkes om finnes i veiledningen til søknadsskjemaet i ESS under "Bestillingsdialog", "Behovsinnmelding statsforvalteren". Midler til driftsoppgaver i verneområdene kan ikke dekkes over post 1420.31, men kan omsøkes under post 1420.21.

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

Forvaltningsplaner skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Behov for midler til forvaltningsplaner skal meldes inn i ESS.

Det legges stor vekt på effektmåling av tiltak, og vi oppfordrer forvaltningsmyndigheten til å etablere bevaringsmål i NatStat - Naturstatus for verneområder, som er utviklet for dette formålet. Se informasjonsskriv for fremgangsmåte og nærmere detaljer her: [Etablere bevaringsmål i NatStat \(fm-nett.no\)](https://www.miljodirektoratet.no/om-miljodirektoratet/verneomrader/natstat)

Ferdselstellere

Behov for Miljødirektoratets elektroniske ferdselstellere meldes inn i ESS. Det skal meldes inn både behov for å kunne beholde tellere som allerede er i bruk og behov for nye tellere. I kostnadsfeltet skrives kr 1. Behovet må begrunnes, da det erfaringsvis er stor etterspørsel etter tellere. SNO, eller en av SNOs tjenesteytere, skal bistå ved utsetting og innrapportering av koordinater, stedsnavn og innlegging i basen. Behov for personalressurser i felt for oppsetting og drift, meldes inn i SNOs bestillingsskjema, se vedlegg 2.

Marint søppel

Det er en egen tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forsøpling. Statsforvalteren vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer til å søke for å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene. Minstesummen det kan søkes om over denne ordningen er kr. 300.000. Behov for midler til mindre tiltak knyttet til rydding av marint søppel i verneområder kan meldes inn i ESS (*Tiltak i verneområder*).

3. Planleggingsmøter for verneområdearbeid

Planleggingsmøtene med Statsforvalteren (tidligere omtalt som bestillingsmøter) skal som i fjor kun omhandle verneområdearbeid. Møtene skal sikre god dialog og forutsigbarhet i verneområdearbeidet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats, gjennomføring av tiltak og overvåking (bevaringsmål) som SNO kan utføre.

På møtet i november/desember skal SNO rapportere fra årets arbeid, og utfordringer og behov for kommende år skal diskuteres. SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioritering og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er viktig at

forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsynsvirksomheten for kommende år. Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, bevaringsmål eller tiltak i verneområder (restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak). Behov for slike tiltak fra SNO drøftes i møtet. Dette gjelder også tiltak knyttet til Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025) og eventuelle andre oppgaver knyttet til restaurering av natur.

Behov for personalressurser sendes SNO til postmottak@miljodir.no på vedlagte skjema (vedlegg 2) i Excel-format. Det samme skjemaet skal brukes for både store og små verneområder. SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse.

For tilsynsoppdrag i verneområder forvaltet av Statsforvalteren, ønsker vi at embetets «Skjema tilsynsbehov i verneområdene» brukes som grunnlag og at aktivitetsomfanget diskuteres og eventuelt justeres.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt. Dette er for å kunne vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

4. Elektronisk søknadssenter (ESS)

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klart for innmeldinger i skjemaene *Tiltak i verneområder og Naturrestaurering* fra og med 15. november 2022.

Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelingen i februar 2023. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger knyttet til uforutsette utgifter, meldes behov inn på e-post, se adresser under.

Det må være klart hvem som skal være økonomisk ansvarlig for de ulike tiltakene når de legges inn i ESS. Dette lar seg ikke lett endre etter tildeling av midler.

Dersom klimatiske forhold, som for eksempel frossen mark, gjør at enkelttiltak bør realiseres før midler formelt blir tildelt, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet, ved:

- Vibeke Husby vibeke.husby@miljodir.no for verneområder forvaltet av Statsforvalteren og av kommuner med delegert forvaltningsmyndighet
- Olav Nord-Varhaug olav.nord-varhaug@miljodir.no eller Ingrid Moe Dahl ingrid.moe.dahl@miljodir.no for verneområder forvaltet av verneområdestyrer

Forhåndsklareringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges *både* inn med prioritering i ESS med merknad om forhåndsklarering og formidles i egen e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS og for bestilling av SNO-ressurs i eget skjema, er **10. januar 2023**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med rapport pr. 31. aug. 2023, økonomirapportering pr 1. november og Endelig årsrapport (EÅR) pr. 31. des. 2023. Samtidig med EÅR skal det i 2023 rapporteres i ESS på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 (*Tiltak i verneområder og Naturrestaurering*). Manglende rapportering kan få konsekvenser for senere tildelinger.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, rapporteres fortløpende til Miljødirektoratet. Det kan da frigjøres tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust

Morten Kjørstad

avdelingsdirektør
Land- og friluftslivavdelingen

avdelingsdirektør
Statens Naturoppsyn

Vedlegg

1. Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025
2. Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs

Adresseliste:
Alle Statsforvaltere
Alle verneområdestyrer

Kopi til: Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiene, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

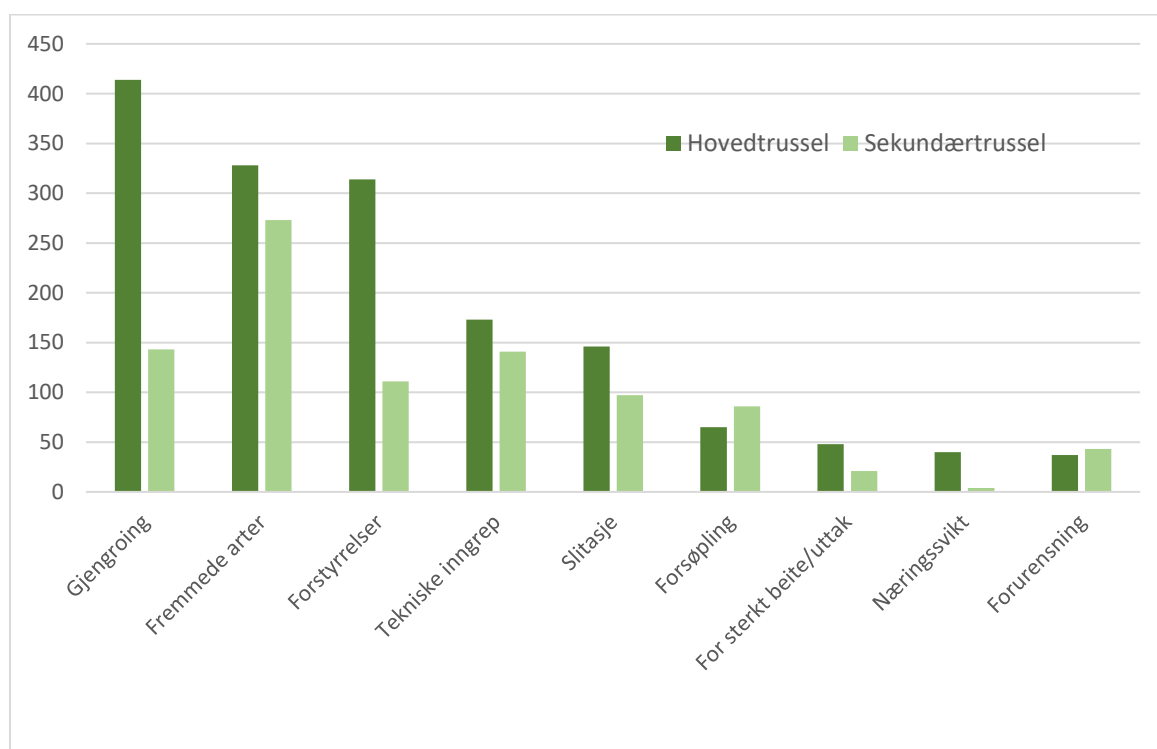
Tiltak skal være forankret i en skjøtelses- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.

SKJØTSELSPLAN FOR YTRE HVALER NASJONALPARK HERFØLSÅTA ID51921

Fylke	VIKEN		
Kommune	Hvaler	Kommune nr.	3011
ID-nummer	51921		

Kategori fornminne	Gravminne		Omfang / areal	Ca. 1,3 mål, inkl. sikringszone
Fornminnets sammensetning	Type	Antall	Orientering	
	Gravrøys	1	Kart vedlagt	
Datering	Bronsealder/jernalder			
Merknad				

Gårdsnavn	Løkkeberg				
Lokalitetsnavn	Herfølsåta				
Gnr.	30, 31	Bnr.	7, 12, 2	Fnr.	-
Grunneiere og adresse	Miljødirektoratet, PB 5672, Torgarden, 7485 Trondheim og Marianne Rød, postboks 66 1620 Gressvik				
Kontaktpersoner i skjøtselen	Monika Olsen, Ytre Hvaler Nasjonalpark (YHNP) Ida Charlotte Wendel, Viken fylkeskommune				
Telefon	YHNP/Olsen: 90712929 Viken fk./Wendel: 918 56 416				

Befart av	Ida Charlotte Wendel, Kristine Johansen og Per Erik Gjesvold (Viken fk.)	Dato	05.11.2021
Utfylt av	Ida Charlotte Wendel	Dato	Oktober 2022
Oppstart skjøtsel	Høst 2022	Dato	
Planrevidert		Dato	

Det skal være inngått bindende skjøtelsavtale før skjøtsel, tilrettelegging og formidling iverksettes. Til denne skjøtelsplanen er det utarbeidet og vedlagt:

Finansieringsplan	X	Bindende avtaler	Annet:
-------------------	---	------------------	--------

Status og problematikk: Vurdering av situasjonen

Lokaliteten ligger på øya Herføl, som ligger sør for Kirkøy og sørvest for Søndre Sandøy. Området gravrøysen Herfølsåta ID51921 ligger på er innenfor Ytre Hvaler nasjonalpark. Lokaliteten omfatter 1 gravrøys, typologisk datert til bronsealder – jernalder.

Gravrøysen er av de største i Østfold og er plassert på det høyeste punktet på øyas nordre del. Noen bruker også betegnelsen Røsset eller Herfølrøsset på kulturminnet.

Gravrøysen er godt synlig, men det er mye einer og løvkratt i randsonen, spesielt på røysens vestsida. Det er ikke foretatt arkeologisk utgraving i røysen.

Fra sletten nedenfor høyden er det skiltet med veiviser opp til røysen. Det kommer mange turister til Herføl i sommerhalvåret. Lokalbefolkning har etterlyst tilrettelegging ved informasjonsskilt og skjøtsel av røysa.

Mål for skjøtelsen, tilrettelegging og formidling

A Sikring, bevaring og synliggjøring av kulturminnet / kulturmiljøet

Lokaliteten er sikret gjennom automatisk fredning jf. Kulturminnelovens § 4.

Målet med vegetasjonsskjøtelsen på lokaliteten er å synliggjøre gravrøysen i forbindelse med tilrettelegging for publikum.

Ved fjerning av trær og annen vegetasjon på en skånsom måte bidrar arbeidet til et bedre vern av kulturminnet.

B Tilrettelegging og formidling

Det er utviklet en egen standard for skilting av arkeologiske kulturminner i Østfold, og det legges opp til produksjon av ett informasjonsskilt av Z-typen, tilsvarende skilt som er plassert ut på fire lokaliteter med tilrettelagte Hvalertufter på Kirkøy.

I tillegg til eksisterende henvisningsskilt vil det plasseres ut en til to kulturminnestolper som viser til kulturminnet. Stolpen/-e vil bli plassert ved stien som går opp til kulturminnet fra øst.

C Annet

Alle tiltak i fornminneområdet skal gjøres i samsvar med kulturminneloven. § 3. Forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner:

Ingen må - uten at det er lovlig etter § 8 - sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje.

Alle tiltak i fornminneområdet skal gjøres i samsvar med Forskrift om vern av Ytre Hvaler nasjonalpark, Hvaler og Fredrikstad kommuner, Viken

Tiltak for å tilrettelegge Herfølsåta for publikum:

Sikring av gravrøysa:

2022: Lage skjøtselsplan

Økonomisk ansvar og utfører: Viken fylkeskommune

Førstegangs skjøtsel:

2022:

Klipp/kutt ned einerbusker, kratt og trær i røysas randsone og sikringsone (5 m bredt belte rundt røysa). Lav vegetasjon, eksempelvis lyng, skal ikke klippes.

Kutt alle stubber, store og små, så langt ned mot bakken som mulig.

Fjern felte trær og avfall fra klipping av busker og kratt fra området.

Gjør arbeidet skånsomt. Det skal ikke oppstå skader på kulturminnet, jf. Kulturminnelovens § 3, svabergene, bevaringsverdig vegetasjon eller i terrenget for øvrig.

Rydd området fritt for søppel.

Dersom det oppdages skader på kulturminnet skal dette omgående meldes til fylkeskommunen.

Økonomisk ansvar og utfører: Viken fylkeskommune

Formidling og annen tilrettelegging:

2023: Utarbeide informasjonsskilt til gravfeltet.

2022-2023: Plassere ut informasjonsskilt og kulturminnestolper.

Økonomisk ansvar og utfører: Viken fylkeskommune

Årlig skjøtsel og vedlikehold:

2023 - →:

Klipp ned uønsket vegetasjon som busker og skudd av trær i gravrøysas randsone og i et 5 meter bredt belte rundt gravrøysen to ganger i vekstsesongen.

Kutt alle stubber, store og små, så langt ned mot bakken som mulig.

Fjern avfall fra klipping av busker og kratt fra området.

Gjør arbeidet skånsomt. Det skal ikke oppstå skader på kulturminnet, jf. Kulturminnelovens § 3, svabergene, bevaringsverdig vegetasjon eller i terrenget for øvrig.

Hold området fritt for søppel.

Vask skilttavlen og kulturminnestolper med en fuktig klut ved behov.

Vegetasjon som hindrer synligheten til kulturminnestolpene eller er til hinder for ferdsel på stien fra øst fjernes.

Dersom det oppdages skader på kulturminnet, informasjonsskilt eller kulturminnestolper skal dette omgående meldes til Viken fylkeskommune.

Økonomisk ansvar og utfører: Ytre Hvaler nasjonalpark

Skift ut informasjonsmateriell ved behov.

Økonomisk ansvar og utfører: Viken fylkeskommune

Aksept av skjøtelsplan:

Dato, sted

08.11.2022, Freetankstad

Marianne Rød

Grunneier, Marianne Rød

Dato, sted

8/11-22

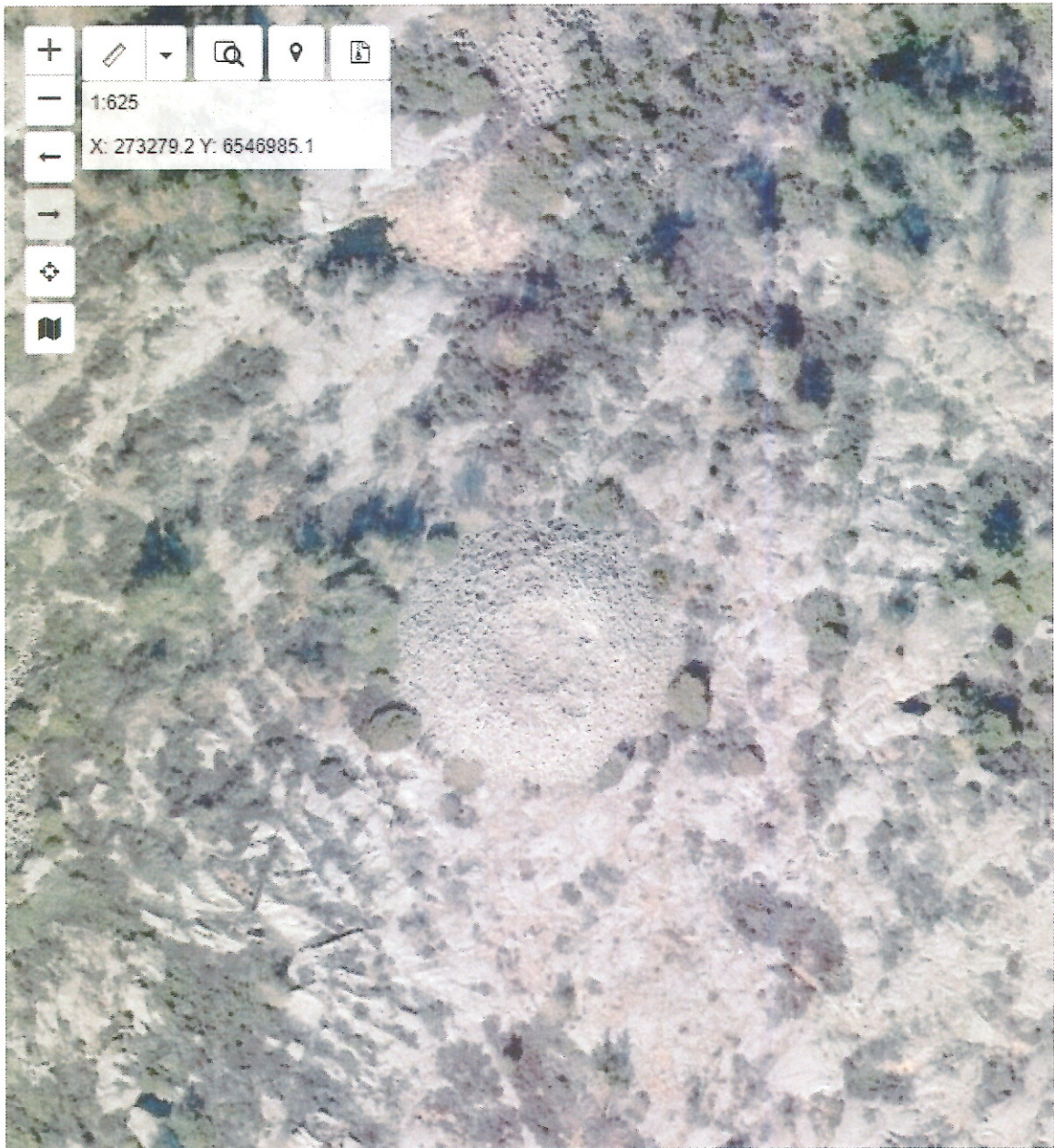
Stjærhalden

Maika Olsen

Ytre Hvaler nasjonalpark

70.

Hvaler kommune
Postboks 160
1680 Skjærhallen

Trondheim, 22.09.2022

Deres ref.:
2018/1102-2-6909/2022-OTHH

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/5611

Saksbehandler:
Ingrid Moe Dahl

Innvilgelse av søknad fra Hvaler kommune om status som nasjonalparkkommune

Vi viser til søknad fra Hvaler kommune mottatt 03.05.2022 om status som nasjonalparkkommune og om å bli aktør under merkevaren «Norges nasjonalparker». Søknaden innvilges.

Hvaler kommune har et nasjonalparkareal på land større enn 1 km² og er med det kvalifisert for å søke om status som nasjonalparkkommune etter gjeldende vilkår.

Vedlagt søknaden er følgende vedtak i kommunestyret 21.04.2022:

"1. Hvaler kommune søker om status som nasjonalparkkommune.

2. Kriterier for nasjonalparkkommuner implementeres i kommuneplanens samfunnsdel og øvrige planverk samt i kommunens virksomhet forøvrig."

Når kommunestyret har vedtatt at kommunen skal oppfylle kriteriene for nasjonalparkkommuner, kan kommunen tildeles status som nasjonalparkkommune, gitt at øvrige kriterier er oppfylt. Kommunen er da også en aktør under merkevaren «Norges nasjonalparker». Målet for merkevaren "Norges nasjonalparker" er flere besøkende, bedre vern og større verdiskaping.

Med søknaden følger vedtatt kriteriesett med handlingsplan for å være aktør under merkevaren "Norges nasjonalparker". Revidert handlingsplan som grunnlag for behandling av søknaden ble mottatt 03.08.2022. Handlingsplanen viser tiltak kommunen vil gjøre for å innarbeide kriteriene i kommunens planverk og øvrige virksomhet. Søknaden gir de nødvendige opplysninger for at Miljødirektoratet kan behandle søknaden.

Søknaden fra Hvaler kommune om å bli en aktør under merkevaren «Norges nasjonalparker» og få status som nasjonalparkkommune etter nye vilkår er innvilget.

Som godkjent nasjonalparkkommune, skal Hvaler kommune ta i bruk merkevaren med tilhørende designmanual og retningslinjer. Designmanualen ligger på følgende adresse og oppdateres kontinuerlig: <https://designmanual.norgesnasjonalparker.no/>.

Nytt materiell skal i en startfase godkjennes av Miljødirektoratet, og skal sendes til merkevare@miljodir.no for godkjenning.

Aktørene under merkevaren vises frem på den felles nettportalen <https://www.norgesnasjonalparker.no/>. Før Hvaler kommune får plass her, må kommunen opprette en underside på kommunens nettsider med informasjon til besøkende i kommunen om hva de kan oppleve i nasjonalparkkommunen, slik at vi kan linke videre til denne undersiden. Se vedlagt e-post om temaet, sendt ut til alle nasjonalparkkommuner 28.4.2020. Linken kan sendes til web.np@miljodir.no.

Nasjonalparkkommunen Hvaler har ansvar for å legge til rette for lokal verdiskaping og kommunen skal bidra til at Ytre Hvaler nasjonalpark blir mer synlig og tilgjengelig og at verneverdiene og kvalitetene i nasjonalparken blir tatt vare på. Når nasjonalparkkommunen gjør tiltak for å følge opp kriteriene, vil det legge til rette for et godt samarbeid mellom kommunen, forvaltningsstyret og andre kommersielle og ikke-kommersielle aktører.

Nasjonalparkkommunene skal gjennomgå status for kriteriene en gang pr. kommunestyreperiode og statusrapport skal sendes Miljødirektoratet i løpet av det siste året i kommunestyreperioden. Det vil synliggjøre hvordan kommunen arbeider for å nå målsettingene for merkevaren. Miljødirektoratet vil komme tilbake til hvordan rapporteringen skal foregå.

Miljødirektoratet har store forventninger til det videre samarbeidet med nasjonalparkkommunene, og ser fram til et godt samarbeid med Hvaler kommune.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Fossum
seksjonsleder

Ingrid Moe Dahl
seniorrådgiver

Kopi til:

Norges nasjonalparkkommuner
Ytre Hvaler nasjonalparkstyre

Postboks 325

1502

MOSS

Vedlegg

1 Nasjonalparkkommuner på nett

Oslo Sportsdykkeklubb OSDK
c/o Steven Cooke
sveavegen 89
1263 Oslo

Oslo 7.11.2022

Fylkesmannen i Østfold
Pb 325
1502 Moss

Rapport fra Oslo Sportsdykkeklubb (OSDK) sommerleir på Akerøya 2022

OSDK sommerleir på Akerøya ble i 2022 gjennomført i perioden 16-24 juli 2022
Det var variert vær i perioden med en del vind, totalt ble det gjennomført 39 dykk.
Vi så mye mer sel enn tidligere, også helt inn mot Akerøya. Det ble observert torsk på rundt halvparten av dykkene, vi så også flere torsk med bitemerker på rygg/nakke.

Gledelig mye stimer med små torskeyngel - 5-7 cm på grunnene ved de fleste dykkene, ellers sett kun leppefisker. Observert mye hummer på alle dykkene men stort sett ganske små.. Det synes for oss at det var mindre mennesker og båter enn tidligere kanskje på grunn av været?

1. Klubbens kompressor ble brukt i korte perioder i perioden 17-24 juli 2022. Kompressoren ble som i tidligere år satt et godt stykke opp i kløften bak huset mot speidersletta, slik at støy ble fanget i kløfta. Iht vedtak ble kompressoren kun brukt i tidsrommet fra ca 10.00 (tidligste) til ca 18.00 (seneste) – fylling på formiddag før dykking, eller ettermiddag etter dykking. Se vedlegg 1 for mer detaljert oversikt.
2. Det var i år som tidligere år lagt ut egne bøyer ved den lille bryggen som var merket med OSDK/AOS/OF Kystled, antatt gjort av Skjærgårdstjenesten. Det ble derfor ikke lagt ut noen egen moring av OSDK, vi festet kun tau i bøye og til land. Moringen som bøylene er festet i ligger på flat sandbunn på ca 1.5 meters dyp i bukten ved søppelskuret på akerøya, ca posisjon (WGS 84, DMM) Bredde koordinat 59 3.0216, Lengdekoordinat 10 53.3634
3. Telting: I perioden 16-24 juli ble det totalt logget 36 teltdøgn
4. I 2022 ble det ikke dregget opp i sone A av OSDK

De av klubbens medlemmer som fikk vært med på OSDK sommerleir 2022 ønsker å takke for en flott opplevelse i flott natur, og velvilje fra Nasjonalparkens styre som lot oss gjennomføre nok en sommerleir.

Med vennlig hilsen
Geir Langeland
Styremedlem Oslo Sportsdykkeklubb.

Vedlegg 1

Oversikt over kompressorbruk OSDK sommeren 2022

Dato	Start tid	Stopp tid	Antall timer
17. juli 2022	11:30	14:00	2,5
18. juli 2022	10:00	12:00	2,0
18. juli 2022	16:00	18:00	2,0
19. juli 2022	10:00	12:00	2,0
20. juli 2022	10:00	13:00	2,0
21. juli 2022	15:00	17:00	2,0
22. juli 2022	11:00	13:00	2,0
23. juli 2022	10:00	12:00	2,0
24. juli 2022	14:00	16:00	2,0

RAPPORT – KUNNSKAPSSTØTTE FRA HAVFORSKNINGSINSTITUTTET TIL
PLANLEGGING AV PILOTPROSJEKT FOR NATURMANGFOLD OG ØKT BIOLOGISK
PRODUKSJON I SKAGERRAK-OSLOFJORDEN.

Alf Ring Kleiven, Even Moland, Tone Kroglund, Kjell Magnus Norderhaug,
Sigurd Heiberg Espeland, Genoveva Gonzales-Mirelis, Esben Moland Olsen,
Frithjof Moy og Jan Atle Knutsen.

Havforskningsinstituttet
2022

Ytterligere kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet til planlegging av pilotprosjekt for naturmangfold og økt biologisk produksjon i Skagerrak–Oslofjorden jf. Meld. St. 29 (2020–2021)

Vi viser til bestilling for å dekke behov for ytterligere kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet til planlegging av pilotprosjekt for naturmangfold og økt biologisk produksjon i Skagerrak-Oslofjorden jf. Meld. St. 29 (2020-2021).

Arbeidsgruppen som har laget svar på bestillingen har bestått av: Alf Ring Kleiven, Even Moland, Tone Kroglund, Kjell Magnus Norderhaug, Sigurd Heiberg Espeland, Genoveva Gonzalez-Mirelis, Esben Moland Olsen, Frithjof Moy og Jan Atle Knutsen.

Fiskeridirektoratet ber i brev datert 08.04.2022 om avklaring på følgende tre temaer:

- 1) Hvilke områder som egentlig kan tenkes å tilfredsstille Havforskningsinstituttets krav til områdenes kvaliteter og størrelse
- 2) Hvilke restriksjoner på fiske som Havforskningsinstituttet mener er nødvendig for å skape grunnlag for kunnskapsproduksjonen.
- 3) Begrunnede anslag over hva kunnskapsproduksjonen vil koste fordelt over den perioden som trengs til å utføre arbeidet

Utgangspunktet for bestillingen var brev fra HI til Fiskeridirektoratet datert 11.02.2022 (Vår ref: 22/00303). Fiskeridirektoratets bestilling er en oppfølging av dette.

Innledning

Pilotprosjektet skal skaffe til veie grunnleggende kunnskap om hvordan marine bevaringsområder kan benyttes som forvaltningsverktøy i fremtiden, både for å ivareta sunne økosystemer/økosystemenes funksjoner og for å sikre fremtidige bærekraftige fiskerier. Forespørselen fra Fiskeridirektoratet retter seg mot pilotområdene tilknyttet de marine nasjonalparkene. Vi vil derfor i denne besvarelsen fokusere konkret på pilotområdene, og ikke en helhetlig vurdering av tiltak i nasjonalparkene for å oppnå et effektivt vern. Vi anbefaler at det gjennomføres en grundig faglig analyse av nasjonalparkene og hvilke reguleringer av fiskeriene som må til for å restaurere og ivareta naturmangfold og fremme økt biologisk produksjon.

Siden pilotprosjektet skal sette søkelys på naturmangfold og biologisk produksjon vil ikke de faglige anbefalingene være rettet mot noen spesifikke arter, men snarere mot helhetlige plante- og dyresamfunn på ulike trofiske nivåer. Indikatorarter/nøkkelarter anbefales brukt for å måle potensielle effekter av tiltaket, da dette også vil være retningsgivende for design og hvordan områdene forskningsmessig skal følges opp. Basert på internasjonal forskningslitteratur forventer vi at potensielle effekter kan være:

- Endring i størrelsessammensetning av arter på ulike trofiske nivåer
- Endring i biomasse av mål- og bifangstarter i fiskeriene
- Økt biologisk og funksjonelt mangfold

- Endring i bunnsamfunn og biogeokjemisk syklus (bløtbunn)
- Endring i makroalge- og plantesamfunn (hard og bløtbunn)

Grensene for nasjonalparkene i dag er satt utfra mange ulike hensyn og ikke kun etter biologiske kriterier. Det er derfor viktig at også områder utenfor nasjonalparkenes grenser kan inngå der dette er hensiktsmessig ut fra de faglige kriterier og forskningsspørsmål som er foreslått.

Vår vurdering har ikke tatt hensyn til effekter på fiskeriene (nærings- og fritidsfiske). Slike data er ikke tilgjengelige og må eventuelt innhentes gjennom egne undersøkelser. Rådene her er derfor basert på tilgjengelige data om naturverdier og -ressurser for å kunne svare på relevante forskningsspørsmål knyttet til effekter av vernetiltakene.

Grunnet korte tidsfrister bør dette svaret sees på som foreløpige vurderinger. Avanserte GIS-analyser av natur- og verneverdier krever mer tid. Havforskningsinstituttet kan gjennomføre slike analyser (for eksempel MARXAN og MARZONE) som tidligere, og i flere andre land, har vært nyttig i arbeidet med å identifisere kandidatområder. Særlig vil informasjon om bruksverdien av de ulike områdene i nasjonalparkene (i særdeleshet fiskeriet) være en styrke.

Svar på spørsmål stilt av Fiskeridirektoratet

1. Hvilke områder som egentlig kan tenkes å tilfredsstille Havforskningsinstituttets krav til områdenes kvaliteter og størrelse.

Det er viktig at bevaringsområdene innehar representativitet med tanke på naturtyper og påvirkning fra fiskerier (før etablering) og kan ha ulik utforming. Her skisserer vi mulige plasseringer basert på generelle faglige kriterier for design, og diskuterer deretter konsekvensene av disse for hver enkelt nasjonalpark.

Størrelse på området

Det er en faglig diskusjon om hvordan størrelse på verneområder påvirker biologiske effekter. Edgar m.fl. (2014) studerte hvilke parametere som var drivende for effekter av marine verneområder. De argumenterte med at bevaringseffektene økte eksponentielt basert på fem nøkkelfaktorer: null-fiske, godt håndhevede, gamle (minst 10 år), store (minst 100 km²) og isolert av dypvann eller sand. Størrelsen på verneområdet vil ha ulik påvirkning på ulike arter og vil blant annet avhenge av deres livshistorie og størrelsen på hjemmeområde (home range, Claudet m.fl. 2008).

Det beskrevne forvaltningstiltaket er definert som en pilot og slike tiltak er ikke tidligere gjennomført i Norge. Det er derfor begrenset med informasjon fra Norge som kan brukes til å anbefale en minimumsstørrelse. I svensk og dansk sone i Kattegat ble det i 2009 innført et null-fiskeområde på 426 km². Området har vist restaureringseffekter på en rekke arter (f.eks. flyndre, piggvar, sjøkreps), men svakere respons hos mere mobile arter (Bergström m.fl. 2016, Skjöld m.fl., in revision). Små områder har vist positive effekter på hummer, da disse er mindre mobile og har små hjemmeområder. De skisserte pilotområdene har som mål å evaluere effekter på naturmangfold og biologisk produksjon. Det er da viktig å også ta hensyn til mer mobile arter samt gi rom for at arter har mulighet til å fullføre sin livssyklus innenfor områdene. Genetiske studier tyder på at lokale marine bestander viser struktur innenfor avstander på titalls kilometer langs kysten, og at demografisk konnektivitet operer over noe mindre avstander (Knutsen m.fl. 2022). Det er grunn til å forvente at jo mindre pilotområdene er, dess mindre effektiv blir koblingen mellom habitater fra

fjære til største dyp, og sannsynligheten for å detektere sporbare effekter blir lavere. Vi anbefaler derfor at det tas utgangspunkt i at pilotområdene bør være minst 100 km².

Det er viktig å sikre at pilotområdene får kjerneområder med størst mulig avstand til grensene og dermed i minst mulig grad blir påvirket av aktivitet på utsiden. Slik sett vil et område på 5*20 km ha et mindre kjerneområde enn et område på 10*10 km, selv om arealet er like stort. Man bør derfor søke å lage området så kvadratisk som mulig. For å tilfredsstille faglige kriterier kan det også være behov for et større område enn 100 km². Det anbefales derfor ingen absolutt øvre grense på størrelse av pilotområdet.

For å oppnå høyere bevaringseffekter er det også en fordel om området er isolert av dypvann. Om det ikke er mulig at alle grenser vil være isolert av dypvann langs kantene, så bør man søke å oppnå så høy andel som mulig av grensene på dypvann eller så dypt som mulig. Dypvann defineres av Edgar m.fl. (2013) som dypere enn 25 meter.

Habitatkriterier

Dyp

Forekomst av ulike naturtyper innenfor tilgjengelige dyp i nasjonalparkene er et viktig kriterium knyttet til plassering og utforming av pilotområdene. Forskjellige bunnfisk, forventes å ta i bruk tilgjengelige leveområder uavhengig av dyp. Pilotområdene bør inkludere et bredt spekter av dyp fra strandlinje til dyprenner. I kart vedlagt vises dybdegruppene 0-20, 20-50, 50-100, 100-200, 200-300, + meter. Det bør settes et mål om at hvert dybdeintervall bør være godt representert i hvert pilotområde. Eventuelle avvik fra dette bør få en faglig evaluering.

I tabell 1 vises beregnet areal (km²) for ulike dybdeintervaller i nasjonalparkene. Færder og spesielt Jomfruland, er grunne, mens Raet nasjonalpark har store arealer på dypt vann, 67 % av nasjonalparken er dypere enn 100 meter.

	Ytre Hvaler	Færder	Jomfruland	Raet
0-20 m	51	50	43	51
20-50 m	84	92	53	60
50-100 m	107	105	17	86
100-200 m	59	51	0,01	94
200-300 m	19	2	0	69
300-400 m	5	5	0	130
400-500 m	13	0	0	108

Tabell 1: Areal i hver dybdeintervall i de fire nasjonalparkene. Noe avvik i Færder da et område nord for Hvasser har gradert dybdeinformasjon.

Trålfelt

Pilotprosjektet har som mål å evaluere effekten av vern mot bunntåling og eventuell restaurering av bunnsamfunn i trålfeltene. Det er derfor behov for at større trålte arealer inkluderes i pilotprosjektet. Minst 30 km² av hvert pilotområde bør ligge i verifiserte trålfelt. Med verifisert trålfelt menes trålfelt som er kartlagt av Fiskeridirektoratet (kategori «Bunntåling») der det også er sporingsinformasjon på at trålfeltene er påvirket. Eventuell annen dokumentasjon på at trålfeltene er i aktiv bruk bør fremskaffes.

Andre fiskede områder

Det finnes kun begrenset informasjon om hva som er geografisk viktige områder for yrkesfiskere i nasjonalparkene. Fiskefartøy under 15 meter har per i dag ingen krav om sporing (AIS/VMS). Dette gjelder både ved fiske med faststående bruk og ved tråling. Det er nylig innført krav om VMS-sporing i det kommersielle fisket etter leppefisk, som også foregår i nasjonalparkene. Disse dataene er pr. i dag ikke tilgjengelige, men vil kunne inngå i fremtidige analyser. Det er også begrenset med informasjon om fritidsfisket i nasjonalparkene. Undersøkelser i Ytre Oslofjord har vist at fritidsfisket med stang og snøre fra båt i hovedsak foregår grunnere enn 50 meter, men noe fiske forekommer også på dypere vann. I perioden 2018-2019, før torskevernet ble innført, var de mest fiskede artene makrell, torsk, lyr, sei, og sjøørret. I undersøkelsen ble det registrert 21 forskjellige arter landet av fritidsfiskere. Andre mye brukte fiskeredskaper er teiner for fiske av sjøkreps, krabbe og hummer. Det er en tendens til at aktiviteten i fritidsfisket avtar med økende avstand til land. Det er også populært med stangfiske fra land i og rundt Ytre Hvaler og Færder nasjonalparker. Det er grunn til å forvente at dette også er tilfelle for Jomfruland og Raet nasjonalparker. Kystnære områder har forventelig en høyere andel fritidsfiske og landinger. For å fange opp effekter av vern mot fritidsfiske vil det derfor være en styrke at kystnære områder blir inkludert i pilotområdene.

Marine Grunnkart og naturtyper

Det er en styrke om bevaringsområdene dekker områder som allerede har på plass marine grunnkart (f.eks. gode dybde-data, bunntyper, strømforhold, der det er tilgjengelig). Marine grunnkart gir et godt utgangspunkt for før-data og vil styrke forskningsarbeidet. Marine grunnkart gir også oversikt over sårbare og verdifulle naturtyper som bør være representert i pilotområdene. I Skagerrak er det tilgjengelig marine grunnkart for Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker (Strandli m.fl. 2022).

Hvert pilotområde bør fange opp de kartlagte marine naturtypene i området, slik som «gytefelt torsk MB», «korallrev», «tareskogforekomster», «ålegress», «skjellsand» og «bløtbunnsområder». Torsk er per i dag vernet i ytre Oslofjord og ekstra beskyttet i gyteperioden med fiskeforbud. Det legges derfor ikke hovedvekt på gytefelt for torsk i vurderingene. Det er begrenset med annen informasjon om marine naturtyper i området. Gjennom prosjektet «Frisk Oslofjord» er det identifisert flere sårbare naturtyper (OSPAR) som svampsamfunn, dypvannskorallrev, sjøfjærsamfunn og muddersjøroser. Det er en styrke om slike områder er inkludert i pilotområdene hvis de er identifisert i nasjonalparkene. I disse områdene er det også identifisert ulike bunntyper (fra mudderbunn til fjell).

Andre elementer

Det vil styrke bevaringsområdets økologiske funksjon hvis det også innehar fredningsområder for sjøfugl, fredningsområder for hummer og fredningsområder for koraller. Det er også viktig at pilotområdene inkluderer viktige overganger, eller korridorer, mellom essensielle naturtyper, som sikrer sammenhengende vern gjennom artenes livssyklus fra ungstadier til kjønnsmodning.

2. Hvilke restriksjoner på fiske som Havforskningsinstituttet mener er nødvendig for å skape grunnlag for kunnskapsproduksjonen.

Prosjektet skal skaffe til veie viktig kunnskap om hvordan marine bevaringsområder kan benyttes som forvaltningsverktøy i fremtiden, både for å ivareta økosystemer og for å sikre fremtidige bærekraftige fiskerier. I en fiskeriforvaltningssammenheng kan både delvis beskyttede områder og fullt beskyttede områder ha sin funksjon. Utfordringen med delvis beskyttede områder er at man ikke har direkte kontroll på fiskeriuttaket og fiskerienes fysiske påvirkning. Å finne effekter i delvis beskyttede områder vil følgelig også kreve større forskningsinnsats.

Prosjektet skal evaluere økosystemeffekter og det er da viktig at alle deler av økosystemet er beskyttet fra høsting. Økosystemet på havbunnen er koblet sammen med overflaten. Organismer på bunnen lever i stor grad av næringsemner som har sitt opphav fra vannsøylen og synker/sedimenterer herfra. For å oppnå solid kunnskap om effekter av marine bevaringsområder er det svært viktig å ha pilotområder som er fullt beskyttet, der det ikke forekommer fiske, heller ikke i vannsøylen. Fullt beskyttede områder vil forventelig ha større effekt enn delvis beskyttede områder, samtidig som forskningsresultatene vil være mer robuste. Vi anbefaler derfor at pilotområdene er fullt beskyttet mot alle typer fiske, både kommersiell og fritidsfiske. Her er det også verdt å nevne behov for samarbeid på tvers av sektorer, slik at også fiske etter anadrom laksefisk blir inkludert.

Det er begrenset kunnskap om betydning av tap/ fravær av arter/ bestander som inngår i essensielle koblinger i næringsnettet. Beregninger av størrelse og styrke til trofiske interaksjoner mellom arter med nøkkelfunksjoner i kystøkosystemene er viktige her. Fravær/tilstedeværelse av en art (og mengden) kan påvirke andre arter (både dyre- og alge-/plantesamfunn). Dette kan føre til såkalte kaskader som både kan øke eller redusere biomasse på underliggende nivåer i næringsnettet. Det er derfor krevende å forutsi hvordan økosystemet endrer seg med fravær av fiske. Åpning av visse former for fiske/ høsting kan få uante effekter som vanskeliggjør en helhetlig evaluering i etterkant.

3. Begrunnede anslag over hva kunnskapsproduksjonen vil koste fordelt over den perioden som trengs til å utføre arbeidet

Prosjektet bør forske på og kunne svare på følgende hovedparametere:

- Endring i størrelsessammensetning av arter på ulike trofiske nivåer
- Endring i biomasse av mål- og bifangstarter i fiskeriene
- Økt biologisk og funksjonelt mangfold
- Endring i bunnsamfunn og biogeokjemisk syklus (bløtbunn)
- Endring i makroalgasamfunn (hard og bløtbunn)

Datainnsamlingen bør kunne evaluere effekten i hvert pilotområde. Dette betyr en mer omfattende forskningsinnsats i hvert pilotområde enn hvis man bare skal evaluere effekter på aggregert nivå (nasjonalparkene samlet).

Det må også velges ut kontrollområder for å kunne skille effekter av fiskevern fra naturlig variasjon i tråd med Before-After-Control-Impact design (BACI).

Stereo-videorigger (BRUV) er et godt standardisert overvåkningsverktøy for å evaluere endring i mengde (antall, biomasse), størrelsessammensetning, og trofiske nivåer hos spesielt fisk. I dypere områder må stereo-videoriggene utstyres med lys.

ROV og slepekameraer vil bli benyttet for å registrere bentisk mangfold og fiskesamfunn knyttet til havbunnen.

AUV vil kunne benyttes for å overvåke restitusjon av trålspor og se at trålforbud overholdes.

Sediment Profile Imaging (SPI) er en effektiv metode for bildeanalyse av snitt ned i bløtbunn som gir informasjon om faunasamfunn og kjemiske forhold i sedimenter.

Tabell 2. Overvåkingsmål og metodikk som del av ny aktivitet knyttet til pilotområder i Skagerrak.

	BRUV†	ROV/ slepekamera	SPI**	AUV*	Box corer/ Van Veen grabb
Størrelsessammensetning, fisk	x				
Biomasse, fisk	x				
Biologisk mangfold	x	x	x		
Bunnsamfunn		x	x		x
Bunnfauna + biogeokjemi					x
Restitusjon		x	x	x*	x
Makroalg samfunn		x			
Trålspor				x	

†Stereo-videorigger,

*AUV-sonar bidrar til overvåking av restitusjon

**Sediment profile imaging (sedimentkamera)

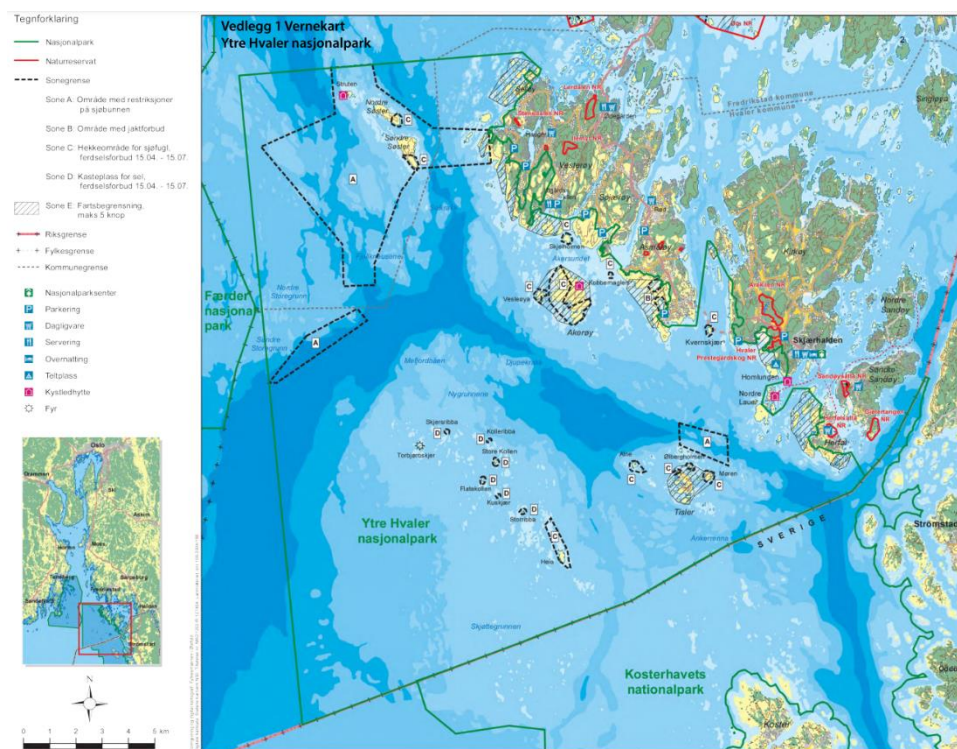
Tabell 3. Estimerte kostnader knyttet til ulike overvåkningsaktiviteter per år.

Metodikk	Aktivitet	Kostnad (mill NOK)
BRUV/ stereovideo	tokt, timer, videoanalyse	3.5
ROV/ slepekamera	tokt, timer, videoanalyse	2
SPI	tokt, timer, bildeanalyse	1
Box corer/ Van Veen grabb	Tokt, timer, opparbeiding av artsprøver	1
AUV	tokt, timer, databehandling	2
Styrking av etablert overvåking	strandnot, reketokt, telemetri	1.5
Prosjektledelse	Dataanalyse, rapportering, møter, reiser	2
Sum per år		13

Vurdering av de ulike nasjonalparkene

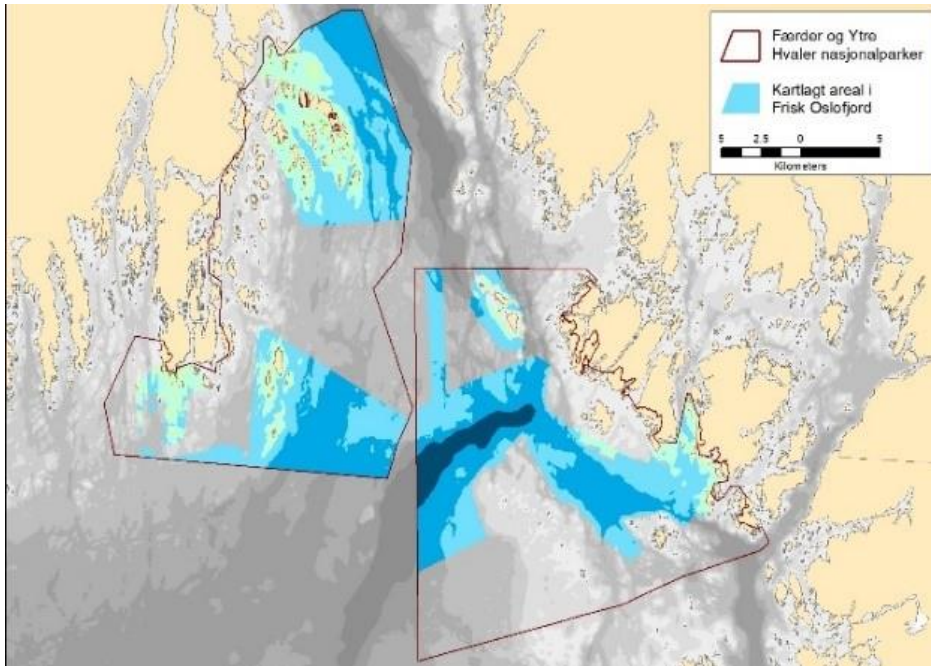
Ytre Hvaler nasjonalpark

Nasjonalparken har tre «korallrev – forbudsområder». Innenfor disse områdene er det allerede forbud mot redskap som slepes under fiske, samt garn, line og teiner (<https://www.fiskeridir.no/Yrkesfiske/Regelverk-og-reguleringer/J-meldinger/Gjeldende-J-meldinger/J-48-2016>). Disse områdene (men større) er også lagt innenfor vernebestemmelsen som “sone A”: Område med restriksjoner på sjøbunnen (se Figur 1). Kjente og antatt intakte Korallrevforekomster bør inkluderes i pilotområdet.

Figur 1. Kart over sone A-områder i Ytre Hvaler nasjonalpark. Innenfor disse sonene er det i dag forbud mot redskap som slepes på bunnen. I mindre områder innenfor disse er det også innført forbud mot bruk av faststående redskap.

Gjennom prosjektet “Frisk Oslofjord” har det blitt kartlagt større arealer av sjøbunn i Ytre Hvaler nasjonalpark (se Fig. 2).

Figur 2. Kartlagte bunnområder gjennom prosjektet "Frisk Oslofjord" i Ytre Hvaler og Færder nasjonalparker.

Hvalerdypet er et av de best dokumenterte trålte områdene i nasjonalparken med sterk overlapp av intervjudata («Fiskeplasser – Aktive redskap») og satelittsporing.

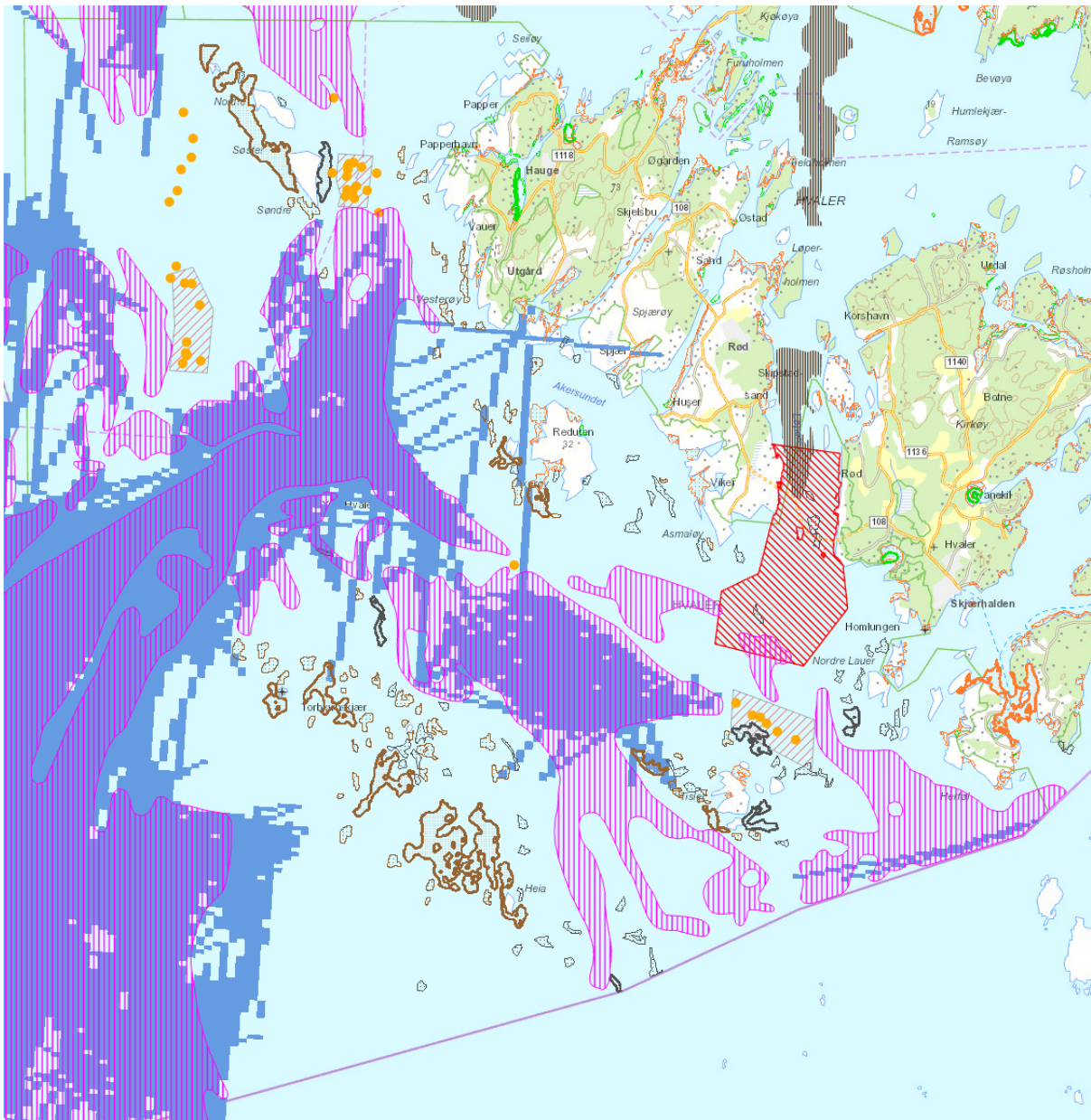
Inkludering av fjellknausene og Hvalerdypet i pilotområdet vil være en styrke. For å fange opp alle dybdekategorier bør også området strekke seg innover mot Spjærøy/Vesterøy/Asmaløy. Rett på utsiden av gytefeltet ligger Kvernskjær fredningsområde for hummer. Utenfor Søster og Akerøya og på Heia finner man større forekomster av tareskog. Ålegressenger er å finne i Ørekroken og nord-øst av Akerøya og Vesterøy. I Hvalerdypet og rundt "sone A" har prosjektet Frisk Oslofjord dokumentert svamphager, som er karakterisert som en sårbar naturtype.

Området fra Papper-Nordre Søster ut til nasjonalparkens yttergrense og sør forbi Hvalerdypet-inn mot Heia og nord mot Akerøya-/Spjærøy er mest sannsynlig det området som møter flest kriterier for pilotområdet. Et slikt område kan muligvis dekke 100-130 km² og møte mange av kriteriene.

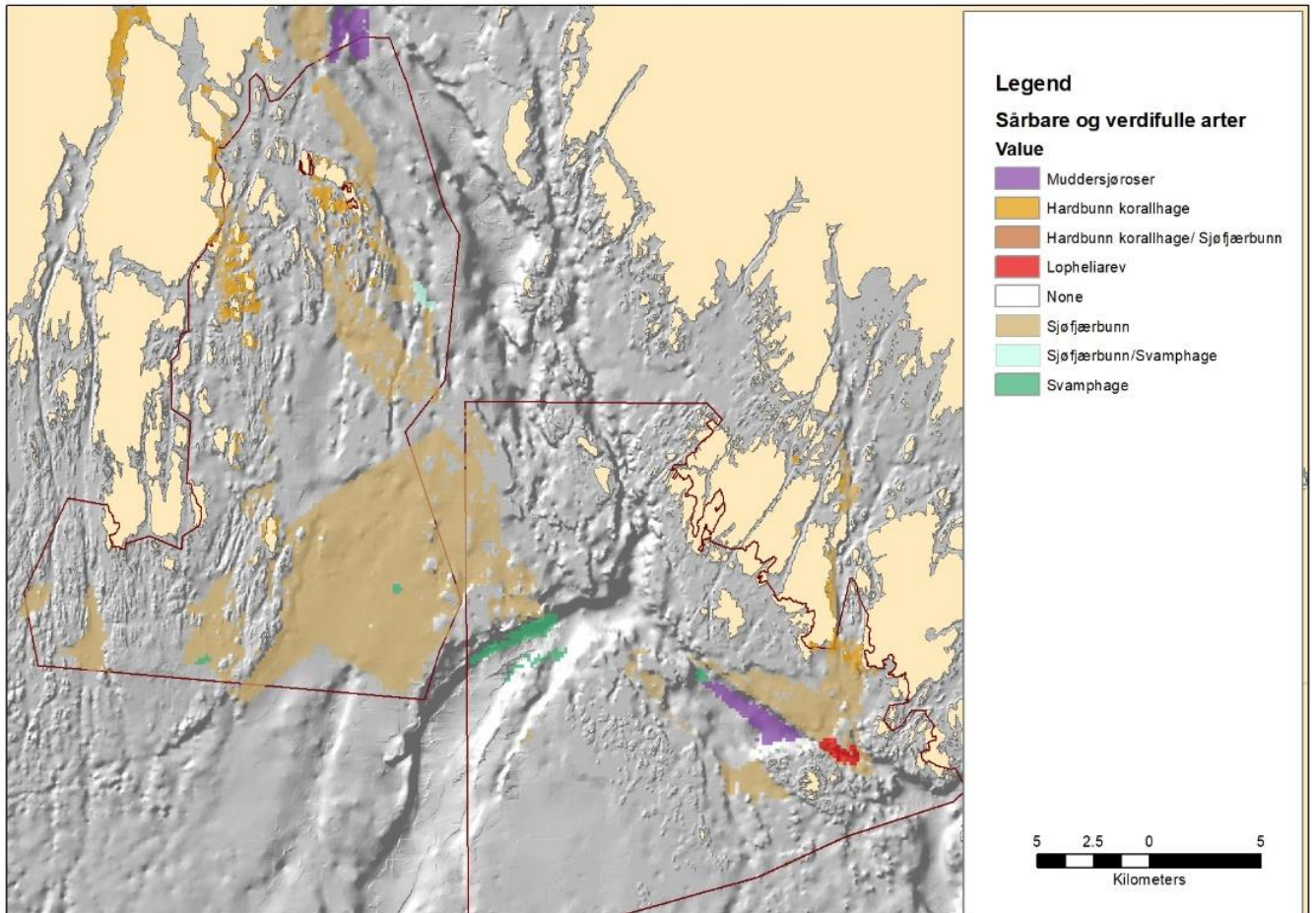
Et annet område som kan være aktuelt er et transekt ut fra Asmaløy-Løperen-Kirkøy og utover mot Tisler og mot Torbjørnskjær og inn mot Akerøy og Spjærøy. Dette området kan fange opp et gyteområde i Løperen, Kvernskjær hummerfredningsområde, Tislerrevet og trålfeltet mellom Tresteinene-Tislerrevet, Heia og Djupekrakk (der det også er et registrert korallrev). På Heia og utsiden av Akerøya er det større tareskogforekomster. I Ørekroken er det registrert et svært viktig ålegressamfunn (men nyere observasjoner indikerer at tilstanden for dette området er redusert). Innenfor Akerøya og ved Brattestø er det et lokalt viktige ålegressamfunn. I området mellom Trestenene-Tisler-Heia er det også dokumentert større områder med muddersjøroser og sjøfjærbunn. Dette overlapper med områder der det er bunntålaktivitet.

Begge de skisserte områdene har større arealer bunnkartlegging fra «Frisk Oslofjord»-prosjektet.

Figur 3. Kart over naturverdier og fiske i Ytre Hvaler nasjonalpark. Rosa: Rekefelt, Blått: sporingsdata fra bunntålfartøy (>15 m). Overlapp av rekefelt og sporingsdata viser aktivt bruke trålfelt. Rød: Fredningsområder for hummer, oransje punkter: korallforekomster, brunt: taeskov, mørk grå: gytefelt torsk, grønt: ålegress. Kartet er hentet ut fra Fiskeridirektoratets kartløsning.

Figur 4. Sårbare og verdifulle arter kartlagt gjennom prosjektet ”Frisk Oslofjord”.

Færder nasjonalpark

Det er ingen dokumenterte korallrevforekomster i Færder nasjonalpark. Tareskogforekomster finner man i hovedsak i søndre del (mellom Verdens Ende-Tjømebåen- Færder – Store Færder). Her finnes også viktige skjellsandforekomster. Det er også viktige skjellsandforekomster langs ytre holmer fra Store Færder til Bolærne. Kartlagte ålegresshabitater ligger i hovedsak i grunne områder utenfor nasjonalparkens grenser, men et viktig ålegressområde er lokalisert nord for Sandø og det er flere ålegressenger som ikke ligger inne i kart per i dag. Det er et verifisert gyteområde for torsk i nasjonalparken som strekker seg fra Borø til Årø og er avgrenset av holmene i øst. Det er to hummerfredningsområder i nasjonalparken (Sandø og Bolærne).

Videre er det kartlagt bunnområder i nasjonalparkens sydlige og nordlige områder. Det er identifiserte større arealer med sjøfjærbunn i nasjonalparkens sør-østlig områder. Dette er områder som overlapper med trålfelt. I dette området er det også identifisert mindre områder med svamphager. Nord-øst for Fulehuk er det et område med kombinasjon av sjøfjærbunn/svamphage.

De best dokumenterte trålfeltene er i Sør-østre hjørne av nasjonalparken mot Hvalerdypet. Videre er det også noe dokumentert tråling øst fra Rauer og nordover i nasjonalparken. En del av dette trålfeltet ligger da utenfor nasjonalparkens grenser og nærmere Rauer.

Nasjonalparken syd for Verdens Ende – Store Færder -Hvalerdypet – nord langs nasjonalparkens grense og vest inn mot Bustein og Hvasser er mest sannsynlig det området som samsvarer best med de faglige kriteriene. Et transekt fra land og ut mot nasjonalparkens syd-østlige yttergrense vil kunne dekke et stort spekter av dybdeforhold i nasjonalparken. Innenfor dette området finner man større forekomster av tareskog, sjøfjærbunn og noe svamphager og ålegressenger. Området vil også kunne dekke Sandø hummerfredningsområde. I sør-østre del av området, mot Hvalerdypet i samme område som det er kartlagt større områder med sjøfjærbunn, er det også dokumentert høy trålaktivitet.

Et alternativt område er i nordlige deler av Færder nasjonalpark. Et område som omkranser Bolærne og strekker seg sydover mot ytre del av Vrengensundet og østover mot Søndre Missingen og opp mot Rauer vil kunne fange opp flere viktige elementer: Ålegress, sjøfjærbunn, sjøfjærbunn/svamphage (nord-øst for Hollenderbåen) og et gytefelt for torsk. For at dette området skal kunne dekke flere dybdesegmenter og områder som i dag er i aktiv bruk fra tråling må området strekkes ut av Færder nasjonalpark og over mot Rauer og Missingene. Men det er lavere grad av bunntåling (basert på AIS) i dette området sammenlignet med det sørlige området. Det er ikke tilstedeværelse av større tareskogforekomster i dette området. Innenfor området ligger også Bolærne hummerfredningsområde.

Synergi gjennom større samlet areal vil kunne oppnås ved at pilotområder i sørlig del Færder- og nordlig del av Ytre Hvaler nasjonalparker «møtes på midten».

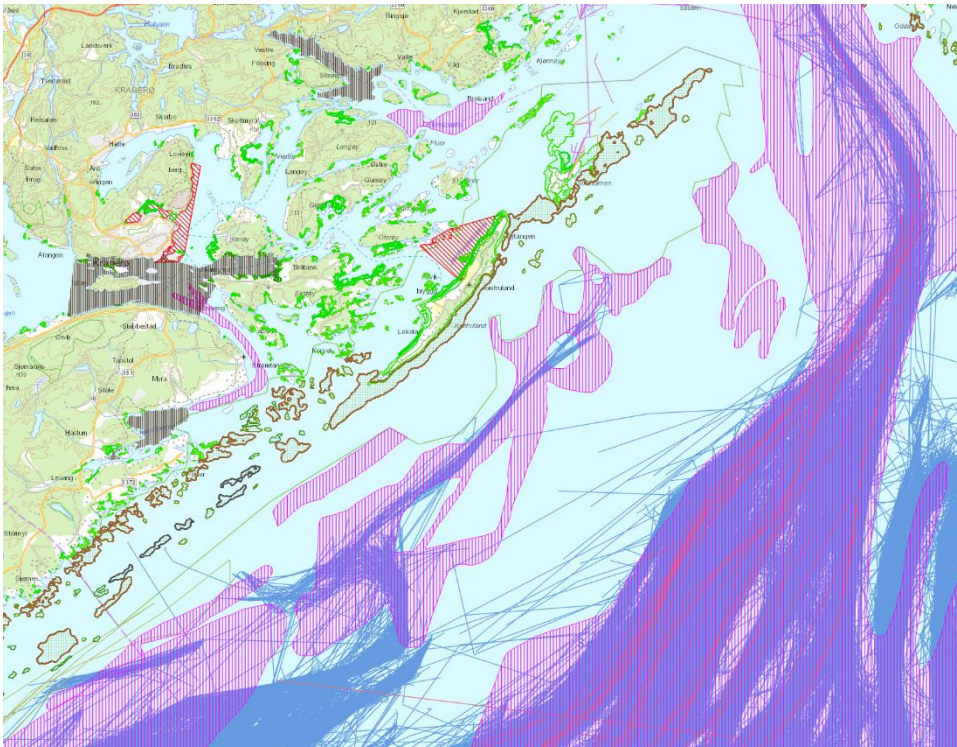
Jomfruland nasjonalpark

Jomfruland nasjonalpark består i for det meste av grunnere områder (grunnere enn 100 meter). Sjøarealet er på rundt 113 km², hvilket tilsier at et pilotområde også bør dekke tilgrensede områder for å møte faglige kriterier. Det er ikke gjennomført marin bunnkartlegging i området. Det er forbud mot bunntråling i Jomfruland nasjonalpark og trålfeltene ligger dermed på utsiden av nasjonalparken. Et belte av trålfelt går langs yttergrensen av nasjonalparken. Det er begrenset med bekreftet tråling (AIS-data) i dette feltet. Sør-øst for nasjonalparken er det større grad av trållaktivitet 3-7 kilometer utenfor nasjonalparken, mens trålfeltene er lengre ut i nord-øst. Trålfeltene på utsiden av Jomfruland nasjonalpark bør tas med i vurderingen av design av pilotområdet. Jomfruland har et større belte av tareskogforekomster langsmed hele nasjonalparken. Videre er svært viktige skjellsandforekomster i et belte i sør-vestre ende av nasjonalparken. Svært viktige ålegressamfunn er lokalisert på innsiden av Jomfruland. I Skåtøysund er det et regionalt viktig (B) gyteområde og et lokalt viktig gyteområde (C) i Stølefjorden. Begge disse gyteområdene er i hovedsak utenfor nasjonalparkens grenser. I Jomfrulandsrenna ligger et fredningsområde for hummer.

For Jomfruland nasjonalpark bør det vurderes et kyst-hav transekt som pilotområde. Transektet bør fange opp gruntvannshabitater med tareskog og ålegress og gå ut til dypvannsområder der det i dag foregår tråling. Dette innebærer at pilotområdet vil strekke seg utenfor nasjonalparkens grenser for å fange opp dette. Det bør inkluderes dypere renner som er sannsynlig viktige vandringsveier for fisk og kan fungere som refugier gjennom perioder med ugunstige miljøforhold, slik som de varmeste sommermånedene da mange arter trekker vekk fra de grunneste områdene for å finne kaldere vann i dypet. På den måten vil også bevaringsområdet knyttes til klima og kunne være en buffer mot fremtidig oppvarming av havet.

Ett alternativ kan være et transekt som dekker Jomfrulandsrenna inkludert fredningsområdet for hummer, følger nordover langs nasjonalparkens vestlige grense opp mot Flesa og deretter trekkes ut i havet for også å fange opp ytre trålområde (ca. 15 kilometer mot sør-øst). Dette området vil fange opp både gruntvannsområder med ålegress og tareskog og også dypvannsområder med langvarig påvirkning fra bunntråling.

Et annet alternativ kan være et transekt som går fra nasjonalparkens syd-vestlige grense og rundt 10-12 kilometer ut i havet. Grensen kan så gå nord-østover til den går inn mot land via syd-østspissen av Jomfruland og over til for eksempel Strømtangen og så følger land sør-vest inn Stølefjorden og ned til syd-vestlig grense av nasjonalparken. Dette området dekker begrenset med ålegress, men større tareskogforekomster og skjellsandbanker. Videre tar det med et gyteområde i Stølefjorden og dekker et større trålfelt. I dette alternativet vil området gå utenfor nasjonalparkens grenser både i vest og øst.

Figur 6. Kart over naturverdier og fiske i Færder nasjonalpark. Rosa: rekefelt, blått: sporings-data fra bunntålfartøy (>15 m). Overlapp av rekefelt og sporingsdata viser aktivt bruke trålfelt. Rød: Fredningsområder for hummer, oransje punkter: korallforekomster, brunt: tareskog, mørk grå: Gytefelt torsk, grønt: ålegress. Kartet er hentet ut fra Fiskeridirektoratets kartløsning.

Raet nasjonalpark

Fiskeridirektoratet skriver at Raet nasjonalpark ligger utenfor hovedfokusområdet, men ber Havforskningsinstituttet vurdere om det er forhold her som kan bidra til kunnskapsoppbyggingen på en slik måte at det er relevant å ta med områder også her og i tilknytning til området.

Det er tatt lokalt initiativ gjennom Raet nasjonalparkstyre, nasjonalparkkommunene og fylkeskommunen om økt vern av Raet nasjonalpark. Havforskningsinstituttet har stilt seg disponibel til å være faglig rådgiver for dette prosjektet. Resultatene fra Raet, både med hensyn på implementeringsprosess og biologiske effekter, vil være et viktig bidrag for kunnskapen om effekter av marine bevaringsområder i Skagerrak og bør være tett knyttet til de andre pilotområdene med tanke på forskningsoppfølging.

Som nevnt tidligere kan det stilles spørsmål om de marine nasjonalparkene kan defineres som vernet når bunntåling tillates. Dersom bunntåling videreføres som tillatt fiskeriaktivitet i nasjonalparkene, vil det styrke prosjektet å følge opp et større pilotområde i Raet nasjonalpark som inkluderer dypere habitater der bunntåling ikke forekommer. Referanseområdet i Raet, etablert i 2016, ble valgt fordi det basert på kunnskap som var tilgjengelig ikke forekom bunntåling der. Området har derfor hatt begrenset forskningsverdi.

Raet nasjonalpark er i en særstilling når det gjelder nasjonalparkene i Skagerrak, da den dekker større dypvannsområder og har et transekt som strekker seg helt ned i Norskerenna. Ved å etablere et større pilotområde (minst 100 km²) med forbud mot bunntåling i et transekt ut fra Raet nasjonalpark, vil oppfølging av dette området styrke forskningsoppfølgingen og kunnskapsproduksjonen om effekter av trålfrie områder i Skagerrak inkludert Norskerenna. Det er da viktig at området som defineres som pilotområde omfatter arealer som har trålkaktivitet per i dag. Dette området kan blant annet inkludere det eksisterende trålfrie området, men også dekke alle dybdesegmenter utover i transekt Skagerrak.

Oppsummering og konklusjon

1. Basert på tilgjengelig kunnskap bør pilotområdene være større enn 100 km² og vi anbefaler at minst 30 km² av hvert pilotområde bør legges der intensiv tråling foregår. Områdene bør inneha høy grad av representativitet og fange opp ulike dyp, bunntyper og naturtyper. Havforskningsinstituttet anbefaler at videre jobbes med bruk av verktøy for beslutningsanalyse (blant annet GIS analyse) i prosessen med å identifisere plassering av verneområdene basert på de faglige tilrådninger som er presentert her. Dette vil styrke evalueringen av endelige forslag til pilotområder.
2. Pilotområdene bør ha fullstendig vern mot alle typer fiske (både kommersiell og fritidsfiske) og annen vesentlig menneskelig påvirkning. Kontrollområder uten endring i regulering kan brukes til å skille effekter av vern fra naturlig variasjon.
3. Vi anbefaler et budsjett på 13 millioner NOK per år, spesifisert i tabell 3.

Kilder:

Bergström, U., Sköld, M., Wennhage, H. & Wikström, A. (2016). Ekologiska effekter av fiskefria områden i Sveriges kust- och havsområden. Aqua reports 2016:20. Institutionen för akvatiska resurser, Sveriges lantbruksuniversitet, Öregrund. 207 s.

Claudet, J., Osenberg, C. W., Benedetti-Cecchi, L., Domenici, P., García-Charton, J.-A., Pérez-Ruzafa, A., Badalamenti, F., et al. 2008. Marine reserves: size and age do matter. *Ecology letters*, 11: 481–9.

Edgar, G. J., Stuart-Smith, R. D., Willis, T. J., Kininmonth, S., Baker, S. C., Banks, S., Barrett, N. S., et al. 2014. Global conservation outcomes depend on marine protected areas with five key features. *Nature*, 506: 216–220.

Knutsen, H., Catarino, D., Rogers, L., Sodeland, M., Mattingsdal, M., Jahnke, M., Hutchings, J. A., et al. 2022. Combining population genomics with demographic analyses highlights habitat patchiness and larval dispersal as determinants of connectivity in coastal fish species. *Molecular Ecology*, 31: 2562–2577.

Sköld, M., Börjesson, P., Wennhage, H., Hjelm, J., Lövgren, J., Ringdahl, K. A No-take zone and partially protected areas is not enough to save the Kattegat cod, but enhances biomass and abundance of the local fish assemblage. ICES Journal of Marine Science, in revision.

Strandli, B., Moy, F., Kroglund, T., Hestnes, A., Endregard, G., Walday, M., Ottesen, D., et al. 2022. Sluttrapport fra Frisk Oslofjord. 84 pp.

Vedlegg

Dybdekart for de ulike nasjonalparkene. Et område nord for Hvasser kunne ikke modelleres, da alt er oppgitt grunnere enn 20 meter av forsvarssikkerhetsmessige årsaker.

